

2149

No 34a

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS
over het ontwerp van wet tot toezicht op het credietwezen.

Nadat het Voorlopig Verslag der Commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD

Algemeen.

Naar aanleiding van de door verscheidene leden uitgesproken en nader uitgewerkte mening, dat de strekking van het wetsontwerp in verschillende opzichten aan duidelijkheid te wensen over laat, mogen de ondergetekenden het volgende opmerken.

Het oorspronkelijke ontwerp van wet was, zoals uit de verschillende met de Tweede Kamer gewisselde stukken duidelijk blijkt, bedoeld als ontwerp voor een blijvende wettelijke regeling, zoals deze door artikel 9, vierde lid van de Bankwet 1948 in het vooruitzicht was gesteld. In een zodanig ontwerp behoorde, naar de mening van de Regering, te worden opgenomen de permanente mogelijkheid tot een sociaal-economische credietcontrole door de Nederlandsche Bank, onder supervisie van de Regering. Over de wenselijkheid van een permanente voorziening van deze aard liepen de meningen sterk uiteen, terwijl echter een veel grotere overeenstemming bestond met betrekking tot de noodzakelijkheid om althans in de huidige moeilijke omstandigheden de bevoegdheid tot credietcontrole mogelijk te maken.

Naar aanleiding van een suggestie van een der leden van de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal werd daarom de werkingsduur van de wet — indien het ontwerp tot wet wordt verheven — voorlopig beperkt teneinde, zoals in de considerans werd vermeld, met de toepassing der wet ervaring op te doen. Met ervaring wordt hier, behalve ervaring in zuiver technische zin, vooral ook bedoeld ervaring, die er toe strekt om het strijdpunt van de sociaal-economische credietcontrole als deel van het permanente instrumentarium van de Nederlandsche Bank te zijner tijd beter te kunnen beoordelen.

De ondergetekenden kunnen zich dan ook verenigen met de mening van de hier aan het woord zijnde leden dat de tekst van de considerans aan het ontwerp niet het karakter van een gelegenheidswet geeft. De ondergetekenden zouden het ontwerp willen betitelen als een voorlopige regeling met dien verstande, dat deze regeling, vooral met betrekking tot het bovenbedoelde open gebleven strijdpunt, niet praediceert ten aanzien van de vraag met welk permanent instrumentarium de Nederlandsche Bank zal worden uitgerust.

Met betrekking tot het voorbehoud dat het lid van de Tweede Kamer, de heer Romme, heeft gemaakt moge worden opgemerkt, dat dit voorbehoud in de volgende bewoordingen werd gesteld:

„De grote vraag, waarover het bij de voorbereiding steeds gegaan is, is: wat moet er onder normale omstandigheden gebeuren? Die vraag blijft thans naar alle kanten open en onbeslist. Ik wil wel zeggen, dat volledige klaarheid hierover voor ons een *conditio sine qua non* is om onze stem aan het wetsontwerp te geven.” (*Handelingen II*, blz. 293, 1e kolom, eerste volle alinea).

Met deze opvatting heeft de eerste ondergetekende zich accoord verklaard (Vgl. *Handelingen II*, blz. 312, 2e kolom, 3e en 4e alinea), doch daaruit volgt naar zijn oordeel, dat aan het ontwerp niet de betekenis toekomt van een incidentele regeling: indien het wetsontwerp een incidentele regeling zou zijn, zou ten aanzien van het twistpunt thans wel zijn beslist en wel ten gunste van een noodregeling, d.w.z. een regeling die niet slechts formeel doch ook materieel tijdelijk zou zijn. Zoals de eerste ondergetekende in de Tweede Kamer heeft opgemerkt (*Handelingen II*, blz. 309, 1e kolom, 1e alinea) zou hij zich met een zodanige oplossing moeilijk hebben kunnen verenigen.

Ten aanzien van de considerans moge er op worden gewezen, dat de heer Romme, blijkbaar in tegenstelling tot de hier aan het woord zijnde leden, van mening is, dat de bedoeling om het twistpunt open te laten, op bevredigende wijze in de considerans tot uitdrukking komt (*Handelingen II*, blz. 292, 2e kolom, 2e alinea van onder). Dit is ook de mening van de ondergetekenden. De in het ontwerp opgenomen combinatie van sociaal-economisch en bedrijfs-economisch toezicht brengt mede, dat bij een voorlopige tijdelijke werkingsduur van de gehele wet, zulks in verband met het verschil van mening inzake het sociaal-economisch toezicht, ook het bedrijfs-economisch toezicht, waaromtrent veel minder meningsverschil bestaat, voorshands tijdelijk wordt. Dit heeft het voordeel, dat over enkele jaren ook dit deel der bepalingen in het licht der daarmee opgedane ervaringen opnieuw kan worden gezien. Dat beide vormen van toezicht in dit ontwerp zijn verwerkt heeft echter naar het oordeel van de ondergetekenden geen ongunstige invloed gehad op de redactie van de considerans.

De hier aan het woord zijnde leden vergelijken de beide vormen van toezicht in verschillende opzichten. De ondergetekenden kunnen zich ten volle verenigen met de opvatting, dat het sociaal-economisch toezicht primair tot de taak van de monetaire autoriteiten behoort.

Dat het bedrijfs-economisch toezicht veeleer tot de eigen taak van de bedrijfsorganen in het kader van de P.B.O. behoort, kunnen zij echter als algemene stelling niet zonder meer beaamen. Men moet niet uit het oog verliezen, dat dit toezicht niet slechts strekt tot bevordering van goede verhoudingen binnen het bankwezen, hetwelk typisch een taak der bedrijfsorganen zou kunnen worden genoemd, doch vooral ook ter bescherming van de crediteuren der banken, op welk gebied zeker ook een taak van de Overheid ligt.

Bij de regeling van deze vorm van toezicht zouden de ondergetekenden van de historisch gegroeiende verhoudingen willen uitgaan. Waar reeds lange tijd een bedrijfsorgaan op bevredigende wijze controle uitoefent, ligt het voor de hand, dat dit orgaan, eventueel omgevormd tot een publiekrechtelijk bedrijfsorgaan, onder een zekere algemene controle van de Nederlandsche Bank, het bedrijfs-economisch toezicht geheel of ten dele zal kunnen uitoefenen. Zijn de betrokken instellingen echter niet bij machte gebleken door een eigen orgaan een effectieve controle tot stand te brengen of hebben zij in de Nederlandsche Bank steeds hun controlerende instantie gezien, dan is het a priori minder vanzelfsprekend, dat eigen bedrijfsorganen het bedrijfs-economisch toezicht uitoefenen. Overigens zal ten aanzien van dit vraagstuk ook de verdere ontwikkeling der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie een rol spelen.

Hoewel beaamd kan worden, dat het sociaal-economisch toezicht vooral van belang is met betrekking tot de grote credietinstellingen, mag hieruit niet de gevolgtrekking worden gemaakt, dat de kleinere banken niet onder dit toezicht zouden behoren te vallen. Het zou namelijk principieel onjuist zijn bij credietcontrolemaatregelen de kleine banken geheel uit te zonderen en bovendien is er geen vaststaande grens tussen grote en kleine credietinstellingen. Met de aanduiding van de overige verschillen tussen de beide soorten toezicht kunnen de ondergetekenden zich in het algemeen verenigen.

Dat het sociaal-economisch en bedrijfs-economisch toezicht in principe dienen te worden onderscheiden, betekent, naar het de ondergetekenden voorkomt, echter nog niet dat beide vormen van toezicht niet in één wet kunnen worden geregeld. Eén wet is daarom reeds rationeler, aangezien zowel het sociaal- als het bedrijfs-economische toezicht uitgaat van een registratie der credietinstellingen en beide vormen van toezicht het verstrekken van inlichtingen en cijfermatige gegevens door de geregistreerde credietinstellingen aan het toezichthoudende orgaan veronderstellen.

Het is de ondergetekenden niet duidelijk waarom de considerans wel op het bedrijfs-economische doch kwalijk op het sociaal-economische toezicht past. Het derde en vierde lid van artikel 9 der Bankwet 1948 bemerken het toezicht op het credietwezen immers niet tot het bedrijfs-economisch aspect, terwijl de latere toevoeging van de considerans juist is opgenomen in verband met een twistpunt, dat in de sfeer van het sociaal-economisch toezicht ligt. Dat de considerans ten dele niet aan de bedoeling beantwoordt, menen de ondergetekenden dan ook te moeten betwisten.

De eerste ondergetekende heeft op de door de hier aan het woord zijnde leden genoemde bladzijde 310 van de *Handelingen* der Tweede Kamer geen van hem afkomstige uitlating kunnen vinden, volgens welke dit ontwerp — eenmaal tot wet verheven — zou moeten strekken tot beperking van de totale credietverlening aan het bedrijfsleven, ongeacht de gevolgen daarvan. Het is juist, dat in de huidige omstandigheden een beperking van het bankcrediet aan het bedrijfsleven noodzakelijk is en dat deze beperking

volgens de quantitative methode plaats vindt en, voorzover thans valt te beoordelen, ook op basis van het onderhavige ontwerp — nadat dit tot wet zal zijn verheven — althans voorshands volgens deze methode zal plaatsvinden. Bij het treffen van zodanige maatregelen zullen uiteraard de te verwachten gevolgen mede in aanmerking worden genomen.

Er moge echter op worden gewezen, dat onder andere omstandigheden de algemene voorschriften zo kunnen worden gewijzigd, dat zij strekken tot bevordering van een zekere kredietverruiming.

De door deze leden veronderstelde tegenstelling tussen kredietbeperking enerzijds en de noodzaak van ruime investeringen in de private sector ter wille van de productieverhoging, het behoud van de werkgelegenheid en de exportbevordering anderzijds, kunnen de ondergetekenden niet onderschrijven. Op zichzelf zijn zo ruim mogelijke investeringen met het oog op de genoemde doeleinden natuurlijk wenselijk, doch bij een financiering van deze investeringen op inflatoire wijze wordt het monetaire evenwicht verstoord, hetgeen tot een vergroting van het betalingsbalanstekort leidt. Bovendien moet het desideratum van zo groot mogelijke investeringen thans worden aangepast aan de noodzakelijke defensie-inspanning. De ondergetekenden zouden het probleem dan ook liever zo willen stellen dat er naar gestreefd moet worden om de verwezenlijking van het economische en militaire programma zo goed mogelijk te volbrengen en toch het monetaire evenwicht te bewaren.

De eerste ondergetekende heeft er met grote instemming kennis van genomen, dat de wenselijkheid ook van een permanente regeling van het kredietwezen als onderdeel van de monetaire politiek van de zijde van de hier aan het woord zijnde leden in beginsel gerede erkenning vindt en dat deze leden het begrijpelijk achten, dat de Minister van Financiën waarborgen wenst dat de activiteit der particuliere kredietinstellingen de monetaire politiek der Regering niet als gevolg van een te grote kredietexpansie zou kunnen doorkruisen.

Uitgaande van het zoëven vermelde standpunt kan men uiteraard van mening verschillen over de feitelijke uitwerking, die aan dit standpunt dient te worden gegeven, doch de eerste ondergetekende meent, dat een bepaling in de geest van artikel 10 van het huidige ontwerp in dat geval onontbeerlijk is om het aanvaarde beginsel tot uitdrukking te brengen. Hij moge te dezer zake verwijzen naar zijn betoog, opgenomen op blz. 7 van het Verslag van het mondeling overleg (Tweede Kamer, stuk no. 11).

Waarom het bankwezen als zodanig niet bij de voorbereiding van het wetsontwerp is betrokken is uiteengezet in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer (stuk no. 7, blz. 1, 1e en 2e alinea), zodat daarnaar moge worden verwezen. Met betrekking tot de stelling, dat in het oorspronkelijke ontwerp niet de geheel onderscheiden aard van het sociaal-economische respectievelijk het bedrijfs-economische toezicht tot uitdrukking was gebracht, moge worden geantwoord, dat artikel 10 van het oorspronkelijke ontwerp algemene voorschriften zowel in de ene als in de andere zin mogelijk maakte. De overige artikelen van het oorspronkelijke ontwerp hadden in hoofdzaak betrekking op de registratie, het verschaffen van inlichtingen en gegevens en het bedrijfseconomisch toezicht. Inderdaad kunnen de ondergetekenden uit de adviezen van de Bankraad en de meerderheid van de Sociaal-Economische Raad niet anders concluderen dan dat beide colleges tegen de verwerking van de beide vormen van toezicht in het ontwerp geen bezwaar hadden.

De ondergetekenden erkennen dat de bevoegdheden van de Nederlandsche Bank, c.q. de Centrale Overheid, in het oorspronkelijke ontwerp groter waren dan in het huidige ontwerp. Te dezer zake is steeds zakelijk verschil van mening mogelijk en, zoals bekend, hebben de ondergetekenden tegen een verkleining van de bevoegdheden toen daarop uit de Tweede Kamer werd aangedrongen, geen overwegend bezwaar gemaakt. De opmerking dat ook na de verschillende in het oorspronkelijke ontwerp aangebrachte wijzigingen de zelfstandige taak en de rechtspositie van het kredietwezen nog de aandacht verdienen, valt zonder nadere motivering moeilijk te beantwoorden.

De ondergetekenden willen niet ontkennen, dat met name artikel 10 van het ontwerp een wijde strekking heeft, aangezien dit artikel een machtiging tot het treffen van bepaalde maatregelen aan de monetaire autoriteiten geeft. Aangezien regelen met betrekking tot de sociaal-economische kredietcontrole op korte termijn moeten kunnen worden gewijzigd, indien de omstandigheden veranderen, is een op bepaalde wijze geclausuleerde machtiging echter beslist nodig om terzake een behoorlijk beleid mogelijk te maken.

Met betrekking tot de Nederlandsche Bank moet de eerste ondergetekende er opnieuw op wijzen, dat de Bankwet 1948 aan deze instelling een eigen taak en verantwoordelijkheid (artikel 9 der Bankwet 1948) geeft, zulks onder het stellen van waarborgen voor een coördinatie

tussen het beleid van de Regering en dat der Bank. Met „Uitvoerster van het monetaire beleid van de Regering” is de positie van de Nederlandsche Bank derhalve onjuist gekenschetst. De eerste ondergetekende moge met betrekking tot dit punt mede verwijzen naar hetgeen hij bij de behandeling van het wetsontwerp in de Tweede Kamer heeft gezegd (*Handelingen II*, blz. 309, 2e kolom).

Uit het zojuist gestelde en uit de opzet van het wetsontwerp volgt, dat de Nederlandsche Bank het initiatief tot de algemene voorschriften neemt en dat de Kroon deze goedkeurt. Indien men het gewone regelmatige overleg tussen de directie van de Nederlandsche Bank en de Minister van Financiën buiten beschouwing laat, zou deze laatste dus slechts door middel van een aanwijzing overeenkomstig artikel 26 van de Bankwet 1948 kunnen bereiken, dat de Nederlandsche Bank algemene voorschriften ex artikel 10 geeft. Na een zodanige aanwijzing zou de Nederlandsche Bank echter in beroep bij de Kroon kunnen komen, waardoor het conflict in de Minister-raad behandeld zou dienen te worden.

Dit moge duidelijk maken, dat niet gesteld kan worden, dat de bevoegdheden van artikel 10 in feite terugvallen op de Minister van Financiën. De hierbedoelde bevoegdheden behoren, evenals b.v. die tot het vaststellen van het disconto en tot het voeren van een openmarkt-politiek, in de eerste plaats tot het terrein van de Nederlandsche Bank.

Dat de positie van de Bankraad in het kader van het ontwerp — indien dit tot wet wordt verheven — deze raad een grote verantwoordelijkheid oplegt, kunnen de ondergetekenden beamen.

De opmerking, dat de opzet van artikel 11 weinig strookt met de grondgedachte der publiekrechtelijke bedrijfsorganisatie, is de ondergetekenden niet geheel duidelijk. Vergeleken met de oorspronkelijke opzet, toen ook de algemene voorschriften met bedrijfseconomische strekking door de Nederlandsche Bank onder goedkeuring van de Kroon konden worden vastgesteld, is een zeer belangrijke wijziging aangebracht, als gevolg waarvan de hier bedoelde algemene voorschriften de instemming van de desbetreffende commissie van advies moeten hebben. Aangezien deze commissie wordt benoemd uit dubbelvallen, opgemaakt door de betrokken representatieve bedrijfsorganisatie, betekent deze nieuwe procedure een aanmerkelijke invloed van de daarbij betrokken tak van het kredietwezen op de totstandkoming van de algemene voorschriften. Mochten de hier aan het woord zijnde leden het als een bezwaar gevoelen, dat niet de bedrijfsorganen zelf de algemene voorschriften vaststellen dan moge worden verwezen naar het boven gegeven antwoord op de opmerking van deze leden, dat het bedrijfseconomisch toezicht veel eer een eigen taak van de te verwachten publiekrechtelijke bedrijfsorganen is.

De vragen, door de hier aan het woord zijnde leden aan het eind van hun betoog gesteld, nopens de uitvoering, die de Regering aan het ontwerp, wordt het wet, denkt te geven, verraden hetzelfde misverstand, dat de eerste ondergetekende in het Tweede Kamerdebat heeft trachten weg te ruimen (*Handelingen II*, blz. 309, 1ste kolom, alinea's 5, 6 en 7, en blz. 332, 1ste kolom, laatste alinea, en 2de kolom). De uitvoering der wet is, zoals daar ter plaatse werd uiteengezet, met name voor wat het sociaal-economisch toezicht betreft, vooroehouden aan de Nederlandsche Bank na overleg met de bedrijfsorganisaties en in overeenstemming met de Bankraad. Bij de Regering berust het goedkeuringsrecht, behoudens in artikel 26 van de Bankwet. Concrete voornemens om van de bevoegdheid, in laatstbedoeld artikel omschreven, gebruik te maken, leven bij de Regering niet. Voor het overige zal moeten worden afgewacht tot welke maatregelen de genoemde organen na de totstandkoming van de wet het hem toebehorend initiatief zullen nemen.

De ondergetekenden stellen het op prijs dat enige leden verklaarden tegen een bedrijfseconomisch toezicht op het bankwezen geen principiële bezwaren te hebben; zij betreuren het dat deze leden terzake van het sociaal-economisch toezicht onoverkomelijke bezwaren koesteren.

Tegenover de opmerking van deze leden, dat het streven van de Minister van Financiën om aan de Nederlandsche Bank met betrekking tot het toezicht op de kredietverlening der banken een belangrijke taak toe te kennen van het eind van 1950 dateert, moge worden gesteld, dat de eerste ondergetekende reeds in 1948 aan de Tweede Kamer heeft medegedeeld, dat door hem aan de Nederlandsche Bank was verzocht een voorontwerp met betrekking tot het toezicht op het kredietwezen te maken. Sindsdien hebben zowel de President van de Nederlandsche Bank in zijn jaarverslagen als de eerste ondergetekende tegenover de Staten-Generaal verschillende malen mededelingen inzake de voorbereiding van het wetsontwerp gedaan. Bovendien moet worden ongemerkt, dat de Nederlandsche Bank reeds sinds 1945 toezicht op de kredietverlening der banken uitoefent, zij het op basis van de geldzuiveringsvoorschriften.

Dat de financiering van de vlottende schuld tegen het einde van 1950 zou zijn vastgelopen acht de eerste ondergetekende onjuist gesteld. Ongetwijfeld bestonden er te dien tijde bepaalde moeilijkheden, voortvloeiende uit de wens van sommige bedrijven en spaarders hun liquiditeiten te mobiliseren, doch van vastlopen kan moeilijk worden gesproken. Gedurende de laatste maanden zijn deze moeilijkheden voor een belangrijk deel verminderd.

De eerste ondergetekende is, in tegenstelling tot de hier aan het woord zijnde leden, van mening, dat het wel degelijk van belang is of — in hun terminologie — het „vastlopen” al of niet ten gevolge van de gebeurtenissen op Korea heeft plaats gevonden. Indien er een dreiging van oorlog en schaarste is (en deze dreiging was er na het uitbreken van de oorlog in Korea) treden er veelal bepaalde psychologische reacties op, die onder normale omstandigheden achterwege blijven. Deze reacties hebben zich in concreto in een aanmerkelijk versterkte opvraging van spaargelden en in het niet verlenen van een deel van het schatkistpapier geuit. Indien men de vrijheid daartoe wil behouden, kan men de consequenties daarvan in de vorm van kas-moeilijkheden voor 's Rijks Schatkist niet aan de Minister van Financiën verwijten. Ook bij een nog veel grotere consolidatie in de jaren vóór Korea — gesteld dat deze mogelijk ware geweest — had de vlottende schuld nog een dergelijke omvang behouden, dat de houders daarvan te allen tijde een sterk vergrote aflossing hadden kunnen eisen, met de daarmee uiteraard gepaard gaande moeilijkheden.

Indien de hier aan het woord zijnde leden met „het financieren van de vlottende schuld met schatkistpapier” bedoelen het financieren op te grote schaal met schatkistpapier van de Rijksuitgaven, dan moge worden opgemerkt, dat de regelmatige daling van het uitstaande schatkistpapier eerder op het tegendeel wijst. Van ultimo 1945 tot 30 Juni 1951 daalde het uitstaande schatkistpapier van f 8764 mln. tot f 4903 mln., derhalve met f 3861 mln. Het bij de Nederlandsche Bank in verband met de overname der Rijksmarkenvordering geplaatste schatkistpapier, waarop intussen f 600 mln. is afgelost, is hierbij niet meegeteld.

Dat het bedrag aan schatkistpapier in absolute zin hoog is, is uiteraard een gevolg van de bezetting, die in dit opzicht een structuurverandering heeft teweeggebracht, welke niet zonder meer ongedaan kan worden gemaakt.

De analyse van de overwegingen, welke de eerste ondergetekende volgens de hier aan het woord zijnde leden zouden hebben bewogen om de aanvaarding van een „groot risico” als niet bezwaarlijk te beschouwen, moet hij uiteraard voor rekening van deze leden laten. Hij moge volstaan met te verklaren, dat de bedoelingen, welke deze leden hem toedichten, hem ten eenenmale vreemd zijn geweest.

Dat de eerste ondergetekende door middel van het tot wet verheven wetsontwerp via de Nederlandsche Bank een overwegende invloed op het bedrijfsleven uitoefent, moet hij beslist ontkennen. Over de invloed van de Minister van Financiën op de Nederlandsche Bank ten deze is reeds hierboven het een en ander opgemerkt, terwijl het instellen conform artikel 10 van het ontwerp van b.v. een kwantitatieve credietcontrole de banken slechts beperkt ten aanzien van het totale bedrag der door hen verleende credieten. Noch op de gestie der bankdirecties met betrekking tot de keuze der credietnemers, noch op het beheer van individuele ondernemingen wordt op deze wijze invloed uitgeoefend. De kwalitatieve credietcontrole grijpt ongetwijfeld meer in, doch deze is dan ook slechts bedoeld voor zeer ernstige omstandigheden, wanneer men bereid is de Overheid ook op ander gebied beslissende bevoegdheden te geven.

De hier aan het woord zijnde leden stellen, dat de feiten hebben uitgewezen dat er te weinig geconsolideerd is. De eerste ondergetekende kan de verwijzing naar *feiten* alleen dan begrijpen, indien de hier aan het woord zijnde leden bedoelen, dat er zoveel geconsolideerd had moeten worden, dat credietrestrictiemaatregelen overbodig zouden zijn geworden. De leden hier aan het woord realiseren zich, naar het de eerste ondergetekende voorkomt, niet, dat dit betekent, dat de creditgelden der banken, gerekend naar de toestand per 1 Januari 1950, globaal gesproken f 2400 miljoen lager hadden moeten zijn doordat liquiditeiten van publiek en bedrijfsleven in de vorm van giraal geld en termijndeposito's tot dat bedrag in Staatsobligaties zouden zijn omgezet. De eerste ondergetekende heeft hierop in de Tweede Kamer reeds gewezen (*Handelingen II*, blz. 312, 1e kolom, 1e volle alinea van onder) en daarbij betoogd, dat het volkomen ondenkbaar moet worden geacht dat het girale geld met een bedrag in die orde van grootte had kunnen worden verminderd.

Dat door een lage rente-politiek minder noodzakelijke investeringen van de publieke lichamen zijn bevorderd acht de eerste ondergetekende zeer onwaarschijnlijk; reeds de invloed van de rente op de particuliere investeringen wordt door deskundigen laag aangeslagen; zulks geldt te meer voor investeringen in de publiekrechtelijke sfeer. In

elk geval zou het de ondergetekenden interesseren, welke *feiten* deze leden voor hun stelling zouden kunnen aanvoeren.

Het komt de eerste ondergetekende voor dat er geen tegenstelling bestaat tussen zijn mening, dat er grote bedragen zijn geconsolideerd, en zijn stelling, dat er geen gelegenheid was tot meer consolidatie. Naarmate immers aanzienlijke consolidaties plaats vinden, wordt de gelegenheid voor verdere consolidatie minder.

Het beroep op de mening van vooraanstaande bankiers terzake van een in 1948 uitgegeven lening zegt betrekkelijk weinig; de deskundigen, die terzake van consolidatie regelmatig worden geraadpleegd en waaronder zich ook vooraanstaande bankiers bevinden, waren in het algemeen van mening, dat de consolidatiemogelijkheden beperkt waren.

Wegens de ontsparing, die in 1950 en 1951 heeft plaats gevonden is de markt voor niet-risicodragend kapitaal nog tamelijk krap. Zou de Staat thans met een lening van niet al te grote omvang aan de markt komen, dan zou naar het oordeel van de eerste ondergetekende de kans op een mislukking groot zijn wegens het feit dat voor zulk een lening niet voldoende kapitaal aanwezig is. Daarbij komt dan nog dat zelfs een voltekening van zulk een lening slechts een Phyrus-overwinning zou betekenen omdat dan de kapitaalmarkt voor geruime tijd gedraineerd zou zijn, zodat voor belangrijke sociaal-economische projecten geen kapitaal zou zijn te verkrijgen en het gevaar zou dreigen dat de Staat dan in de kapitaalvoorziening op inflatoire wijze zou moeten bijspringen.

De door de hier aan het woord zijnde leden gevraagde gegevens zijn in een bijlage aan deze Memorie van Antwoord toegevoegd. Met betrekking tot de vlottende schuld zij nog opgemerkt, dat deze in zo ruim mogelijke zin is opgevat; inzake bepaalde posten kan men van mening verschillen of deze tot de vlottende schuld behoren.

Tegenover sommige leden, die van mening zijn, dat het wetsontwerp slechts in schijn tijdelijk is en dat de regeling, eenmaal wet geworden, niet meer zal worden afgeschaft, moge worden opgemerkt, dat duidelijk wordt bepaald, dat de wet per 1 Januari 1955 buiten werking treedt. De ondergetekenden zien niet in hoe de regeling in deze of een andere vorm kan worden gecontinueerd zonder de medewerking van de Staten-Generaal. Om dezelfde reden kan het toezicht moeilijk permanent worden genoemd.

Voorzover het wetsontwerp bij de regeling van het toezicht op het credietwezen de Nederlandsche Bank een belangrijke rol laat spelen, introduceert het in het geheel geen nieuwe gedachte, doch werkt het eenvoudig het beginsel uit, dat in artikel 9, lid 3 van de Bankwet 1948 aanvaard is. Dat aan deze uitwerking thans dringende behoefte bestaat, hangt met het geheel der na-oorlogse omstandigheden samen en kan noch aan het Regeringsbeleid noch aan de banken worden verweten.

Dat de samenwerking tussen de Overheid c.q. de Nederlandsche Bank en het particuliere bankwezen in het algemeen steeds behoorlijk is geweest en dat de banken aan de geldsaneringsmaatregelen op loyale wijze hebben medegewerkt, erkennen de ondergetekenden gaarne. Een credietbeperking is echter een zaak, die naar het oordeel van de ondergetekenden niet in aanmerking komt voor regeling bij gentlemen's agreement, omdat niet van de banken gevergd kan worden, dat zij vrijwillig en voor een min of meer langdurige periode hun bedrijfseconomische motieven ondergeschikt maken aan sociaal-economische doelstellingen en mede omdat niet het risico kan worden gelopen, dat een instelling zich op een gegeven ogenblik aan het agreement onttrekt.

Dat een permanent toezicht, door de eerste ondergetekende in beginsel gewenst, doch voorlopig niet meer in het onderhavige ontwerp opgenomen, vorm zou geven aan een socialistisch principe, moet worden bestreden. Een zodanig toezicht wordt door binnen- en buitenlandse deskundigen, van onderscheiden politieke opvatting voorgestaan en is in verscheidene landen door Regeringen, die veelal niet van socialistische gezindheid zijn, in praktijk gebracht.

Inzake de verhouding tussen de Minister van Financiën en de Nederlandsche Bank is in het bovenstaande reeds het een en ander opgemerkt. Deze verhouding vloeit geheel voort uit de bepalingen van de Bankwet 1948, welke wet — het moge nog eens worden herhaald — aan de Nederlandsche Bank een eigen verantwoordelijkheid geeft, waaruit weer logisch voortvloeit dat de Bank het niet in alle opzichten met het Regeringsbeleid behoeft eens te zijn. De Bankwet geeft daarnaast aan de Minister van Financiën het recht om in geval van fundamenteel meningsverschil te beslissen door het geven van een aanwijzing, waarna de directie van de Bank nog altijd beroep op de Kroon kan doen. Het is niet duidelijk waarom het beroep een wassen neus zou zijn. Een dergelijk beroep zal volgens het Reglement van Orde van de Ministerraad in die raad behandeld moeten worden, zodat uiteindelijk niet de Minister van Financiën, doch de Ministerraad beslist.

De hier aan het woord zijnde leden veroorloven zich de suggestie, dat de eerste ondergetekende na de invoering van de Bankwet 1948 de Nederlandsche Bank aanvankelijk de vrije teugel heeft gelaten ten einde de kansen op de aanvaarding van het onderhavige wetsontwerp te verbeteren. De eerste ondergetekende acht het betreuwenswaardig, dat een dergelijke uitslating in het Voorlopig Verslag is opgenomen. Hij voelt zich niet geroepen hierop nader in te gaan.

Wat betreft de met name genoemde bezwaren van de hier aan het woord zijnde leden worden opgemerkt, dat ook nadat dit ontwerp wet zal zijn geworden de bedrijfsvoering der banken in hoge mate vrij zal blijven. Gegeven eenmaal het feit, dat de credietverlening der banken door het geldkarakter der bij de banken aangehouden creditsaldi leidt tot geldschepping, dient de Nederlandsche Bank bevoegdheid te hebben om de nodige controle op deze geldschepping te kunnen uitoefenen, zulks in verband met de haar bij de Bankwet 1948 op monetair gebied opgedragen taak. Het geldwezen is van dermate groot belang, dat men dit niet in volkomen ongebondenheid zich kan laten ontwikkelen. Daarnaast wordt een toezicht op liquiditeit en solvabiliteit ingevoerd, dat voor de vele bonafide banken nauwelijks een beperking in hun bewegingsvrijheid behoeft in te houden. De door de hier aan het woord zijnde leden gemaakte tegenstelling tussen de „aloude sfeer van de vrijheid” en de „supervisie van de Staat” moeten de ondergetekenden dan ook als eenzijdig en te simplistisch verwerpen.

Het bezwaar, dat de ontwikkeling van het Nederlandse bankwezen voortaan in meer of mindere mate beheerst zal worden door de politiek en de wisselende inzichten van de elkaar opvolgende Ministers van Financiën, achten de ondergetekenden irrealistisch. Bij het poneren van deze stelling wordt allereerst over het hoofd gezien, dat het bedrijfseconomisch toezicht tot de taak van de Nederlandsche Bank en niet tot die van de Minister van Financiën behoort. Wat het sociaal-economisch toezicht betreft, dit wordt op grond van de haar in artikel 9, eerste lid van de Bankwet 1948 opgedragen taak primair uitgeoefend door de Nederlandsche Bank. De Minister van Financiën, eventueel in overleg met andere betrokken Ministers, oefent daarbij slechts controle uit. De ondergetekenden mogen in dit verband verwijzen naar hun reeds eerder in deze Memorie terzake gegeven uiteenzetting.

Met betrekking tot de door deze leden gegeven beschouwing over het socialisme moge de eerste ondergetekende er andermaal op wijzen, dat dit wetsontwerp zeker niet specifiek socialistisch is. Voor het overige zou hij willen volstaan met de hem toegedachte opvatting, dat het in Nederland aanwezige geld en goed als de eigendom van een collectiviteit moet worden beschouwd, waarover de hoogste zeggenschap bij de Staat berust, met klem af te wijzen. Het is hem verder niet bekend, dat de nieuwere wetenschap zulke postulaten stelt.

Wel meent hij, dat de monetaire politiek uiteindelijk door de Regering bepaald moet worden. Dit wordt ook door de Nederlandse Bankiersvereniging als juist erkend. Wat de moderne wetenschap betreft, deze leert welke middelen onder bepaalde omstandigheden dienstig en onmisbaar zijn om het monetaire evenwicht te bevorderen. Zowel theorie als praktijk hebben hierover reeds veel licht verspreid. Het ware zeker onverstandig daarvoor de ogen te sluiten.

De ondergetekenden moeten erop wijzen, dat de omschrijving van het sociaal-economisch toezicht door deze leden niet geheel juist is: niet slechts artikel 10, lid 5, sub c, doch ook artikel 10, lid 5, sub a en b hebben de strekking om de Nederlandsche Bank in staat te stellen de haar in artikel 9, eerste lid van de Bankwet opgelegde taak naar behoren te vervullen.

Inderdaad kan ook met het bedrijfseconomisch toezicht niet steeds voorkomen worden, dat een bank in moeilijkheden komt, doch een zodanig toezicht kan er veel toe bijdragen dat een onjuist beleid tijdig wordt onderkend en dat déconfitures in mindere mate plaats vinden dan zonder toezicht het geval zou zijn. De vergelijking met de vrijheid van vakorganisaties achten de ondergetekenden weinig gelukkig; de banken behoren b.v. grote bedragen van haar rekeninghouders en depositanten, wat met de vakorganisaties niet het geval is. De ondergetekenden zouden eerder een vergelijking willen treffen met levensverzekeringsmaatschappijen en spaarkassen, ten aanzien waarvan één déconfiture, evenals die van een bank, vele personen, die aan de betrokken instelling gelden hebben toevertrouwd, volkomen kan ruïneren. Het komt de ondergetekenden dan ook niet juist voor een bedrijfseconomisch toezicht op de levensverzekeringsmaatschappijen goed te keuren, doch een dergelijk toezicht op het bankwezen te verwerpen. Waarom deze controle bij het bankwezen een ander karakter zal dragen dan bij de levensverzekeringsmaatschappijen, zoals deze leden stellen, doch niet nader motiveren, is de ondergetekenden niet duidelijk.

Dat de banken door een sociaal-economische controle volkomen afhankelijk van de Staat zouden worden is hierboven reeds enkele

malen bestreden; de ondergetekenden zouden daarnaar willen verwijzen.

Van de uitspraak, dat de leden hier aan het woord de sociaal-economische controle historisch niet verantwoord achten, hebben de ondergetekenden kennis genomen. Zij mogen er echter op wijzen dat de historie ook leert, dat in vele landen met een goed functionerend bankwezen regering en parlement tot de overtuiging zijn gekomen dat het sociaal-economisch toezicht op het bankwezen in het belang van de uitvoering van de taak der centrale bank niet kan worden ontbeerd.

In tegenstelling tot deze leden, die van toezicht op het Nederlandse bankwezen nadelige gevolgen vrezen voor het economisch leven, zien de ondergetekenden in een ontbreken van een zodanig toezicht op den duur juist nadelige gevolgen voor onze economie, doordat alsdan de geldschepping door het bankwezen niet onder enige controle vanwege de monetaire autoriteiten zou staan. Uit de door deze leden geponeerde stelling, dat bij aanvaarding van dit wetsontwerp in de politiek van de banken motieven tot gelding zullen komen, die niet ontleend zijn aan een gezond geldwezen, maar aan bijoormerken, volgt een andere mening over de opvatting van hun taak door de banken dan de ondergetekenden huldigen. De hier aan het woord zijnde leden zijn blijkbaar van mening, dat thans het doel van de banken een gezond geldwezen is. De ondergetekenden zijn van oordeel, dat de zorg voor een gezond geldwezen eerder een taak van de Overheid en van de Nederlandsche Bank dan van de particuliere banken is. Deze hebben o.a. tot taak op rendabele wijze te voorzien in bepaalde credietbehoeften zonder dat hun liquiditeit en solvabiliteit in gevaar komen, doch men kan moeilijk de eis stellen, dat zij daarbij tevens de noodzaak in het oog houden dat de geldhoeveelheid niet te groot wordt. Dit laatste is, zoals betoogd, de taak der monetaire autoriteiten.

De ondergetekenden willen hierop nog eens met nadruk wijzen aangezien sommigen in de uitdrukking „geldschepping door het bankwezen” een veroordeling van het beleid der banken lezen. Het moge thans duidelijk zijn dat de ondergetekenden een zodanige veroordeling nimmer bedoeld hebben. Zij wensen alleen onderscheid te maken tussen de taak der banken, waaruit nu eenmaal geldschepping voortvloeit, en de taak van de monetaire autoriteiten, die een zekere controle op de geldhoeveelheid eist.

De ondergetekenden betreuren dat de leden hier aan het woord slechts een geringe betekenis toekennen aan de wijzigingen, die in het oorspronkelijke ontwerp zijn gebracht. Deze wijzigingen hebben naar het oordeel der ondergetekenden integendeel een belangrijke betekenis. Het kan niet ontkend worden dat zij een aanmerkelijke verandering hebben gebracht in de procedure van het tot stand komen der algemene voorschriften en dat zij de beslissing inzake een permanente mogelijkheid tot credietcontrole hebben opgeschort.

Wat het overleg met de bankiers betreft moge worden verwezen naar het Verslag van het mondeling overleg met de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer (stuk no. 11), blz. 1-2, waar een uiteenzetting van de eerste ondergetekende terzake is te vinden.

Ten antwoord op de opmerking van deze leden, dat het vreemd was, dat onder dit wetsontwerp de naam van de Minister van Economische Zaken niet voorkomt, moge worden verwezen naar het antwoord op een overeenkomstige vraag in het Voorlopig Verslag der Tweede Kamer (Memorie van Antwoord, stuk no. 7, blz. 14, op een na laatste alinea van par. 3).

De ondergetekenden hebben er met genoegen kennis van genomen, dat verschillende leden de indiening van het wetsontwerp met instemming hadden begroet. Met het door deze leden gehouden betoog kunnen zij zich in het algemeen zeer goed verenigen.

Ten aanzien van de zevende alinea van dit betoog moge er op worden gewezen, dat het gentlemen's agreement, de sinds Januari 1951 geldende noodvoorziening en het onderhavige ontwerp niet geheel kunnen worden vergeleken. Het gentlemen's agreement, dat als bijlage aan de Memorie van Toelichting is afgedrukt, voorziet in het inzenden van gegevens, het geven van inlichtingen en in een zekere mate van bedrijfseconomisch toezicht. De sinds 1 Januari 1951 geldende credietrestrictie is een bindende maatregel, berust dus niet op een gentlemen's agreement en heeft een sociaal-economische strekking. Het wetsontwerp voorziet in een voorlopige wettelijke regeling van het sociaal- en het bedrijfseconomische toezicht. Een credietcontrole wordt daarin mogelijk gemaakt doch in tegenstelling tot de maatregelen van 1 Januari 1951 bevat het ontwerp geen concrete uitwerking van een credietcontrole.

Ten aanzien van het betoog van de hier aan het woord zijnde leden over de kwalitatieve credietcontrole menen de ondergetekenden aller-

eerst te mogen verwijzen naar hetgeen zij in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer op blz. 16 over dit onderwerp hebben opgemerkt. Nu onder de tegenwoordige omstandigheden op andere gebieden geen of, zoals bij de invoer, slechts ten dele, fysieke controle plaats vindt, ligt het voor de hand ook bij de credietcontrole een globale methode toe te passen tenzij duidelijk zou worden, dat deze niet effectief is.

Tegenover de beschouwingen van enige leden, die opmerkten, dat het wetsontwerp zijn onmiddellijke aanleiding ontleent aan de zeer ernstige inflatiedreiging, waarin ons land verkeert, moge worden gesteld, dat het wetsontwerp ook zou zijn ingediend, indien van inflatoire tendenties geen sprake was geweest, omdat de Bankwet 1948 de plicht oplegt een wettelijke regeling van het toezicht op het credietwezen tot stand te brengen. Deze regeling is echter wel urgent geworden door de noodzaak een betere basis te geven aan de credietrestrictiemaatregelen van 1 Januari 1951. De defensie-inspanning, die niet van buiten af is opgelegd, maar die de overgrote meerderheid van het Nederlandse volk vrijwillig aanvaardt, kan in monetair opzicht ongetwijfeld een belangrijke factor vormen, omdat deze een extra-besteding betekent, waartegenover uiteraard andere bestedingen moeten worden verminderd. Indien de defensie-uitgaven echter op adequate wijze worden gefinancierd en ook overigens de consumptie en de investeringen niet hoger zijn dan het nationale inkomen toelaat, behoeft geen inflatie te worden gevreesd. De ondergetekenden zijn echter van mening, dat terzake voortdurende waakzaamheid geboden is.

Hetgeen deze leden stellen over het ontstaan van spanningen, die slechts door extra geldschepping beperkt kunnen worden, achten de ondergetekenden weinig zeggend. Uiteraard zal het opleggen van nieuwe belastingen en het sluiten van buiten de geldscheppende instellingen geplaatste leningen niet tot een vermindering van de bestedingen leiden, indien daartegenover geldcreatie plaats vindt. Het is nu juist mede de bedoeling van dit ontwerp om in de sfeer der banken een zodanige geldschepping te kunnen beperken.

De eerste ondergetekende heeft in de Tweede Kamer niet — in tegenstelling tot wat de hier aan het woord zijnde leden poneren — de opvatting verkondigd, dat 25 % van het nationale inkomen als begrotingsuitgaven een vingerwijzing zou vormen voor een niet-inflatoir begrotingsbeleid. Dit percentage is door Prof. Witteveen in zijn recente dies-rede genoemd. De eerste ondergetekende heeft slechts gezegd, dat volgens de door genoemde hoogleraar aangelegde norm een inflatoire dreiging niet aanwezig behoeft te zijn.

De gevolgtrekking van deze leden omtrent het optimisme van de eerste ondergetekende acht deze dan ook niet gemotiveerd, zodat van een onverminderbaarheid met zijn door deze leden aangehaalde uitlating in de Tweede Kamer niet kan worden gesproken, te meer niet omdat deze uitlating door de hier aan het woord zijnde leden is gelicht uit een betoog dat de strekking had te verklaren waarom uiteindelijk een militaire last van f 1½ miljard per jaar kon worden aanvaard. De eerste ondergetekende meent juist bij herhaling op het gevaar van inflatoire tendenties te hebben gewezen en hij heeft er bij zijn beleid voortdurend naar gestreefd deze tendenties tegen te gaan.

De ondergetekenden zijn uiteraard niet van mening, dat de algemene financiële politiek onverantwoordelijk is geweest. Zij menen dit verschil van inzicht voornamelijk te moeten toeschrijven aan de fundamenteel andere instelling, die de Regering, vergeleken met de hier aan het woord zijnde leden, heeft met betrekking tot de noodzaak van de opvoering der defensie.

Dat het zwaartepunt van het inflatiegevaar ligt in de militaire lasten moeten de ondergetekenden betwisten; dit zou slechts het geval zijn indien de militaire uitgaven niet behoorlijk door inkomsten zouden worden gedekt. De Regering meent, o.a. door haar belastingmaatregelen, hierin niet te kort geschoten te zijn.

Het ligt niet op de weg van de ondergetekende om antwoord te geven op vragen door deze leden gesteld aan de leiders van het N.V.V. en de Partij van de Arbeid.

Ten aanzien van de opmerking nopens de toepassing van de te geven voorschriften met betrekking tot credieten aan kleine ondernemers, moge de eerste ondergetekende verwijzen naar hetgeen hij heeft geantwoord op een overeenkomstige opmerking van het lid der Tweede Kamer, de heer Hoogcarspel (*Handelingen II*, blz. 332, 2e kolom, 1e en 2e alinea), waaruit blijkt dat naar zijn mening geen specifieke gevaren zijn te duchten voor de kleine credietvragers.

Naar aanleiding van de door sommige leden tot uiting gebrachte opvattingen in verband met de zogenaamde tegenwaarderekening moge het volgende worden opgemerkt.

Ook al ware het juist, dat de mogelijke toekomstige besteding van tegenwaardegelden monetaire gevaren zou kunnen medebrengen dan nog lijkt het de ondergetekenden minder logisch, uit dien hoofde andere maatregelen, waarvan een gunstig monetair effect kan wor-

den verwacht, af te wijzen. Met evenveel recht zou, gelet op toekomstige monetaire gevaren, integendeel op een straffere toepassing van andere compenserende maatregelen kunnen worden aangedrongen. Overigens mogen de ondergetekenden de hier aan het woord zijnde leden in overweging geven hun oordeel ter zake op te schorten totdat zal zijn gebleken in hoeverre de door hen gevreesde ontwikkeling zich inderdaad zal realiseren. In dit verband zij erop gewezen, dat de Amerikaanse autoriteiten tot dusverre volledig begrip hebben getoond voor de monetaire consequenties van de besteding van tegenwaardegelden en een gewillig oor hebben geleend aan voorstellen van de Regering tot een zodanige besteding van tegenwaardegelden, dat daardoor het monetaire evenwicht niet of niet verder wordt verstoord. De ondergetekenden kunnen dan ook niet beamen, dat het monetaire herstel voortdurend wordt bedreigd door Amerikaanse bemoeienis met de tegenwaarderekening.

Schatkistpapier en de vlottende schuld van het Rijk.

Naar aanleiding van de opmerking van verschillende leden over de overmaat van ongedekte schuld, moeten de ondergetekenden er andermaal op wijzen, dat deze ongedekte schuld een erfenis van de bezetting vormt, waarvan men niet kan verwachten, dat zij in korte tijd ongedaan kan worden gemaakt.

Niet de bescherming echter tegen het niet verlengen van aflopend schatkistpapier, doch de te sterk geachte uitbreiding van het bankcrediet aan het bedrijfsleven is de aanleiding tot het treffen van credietrestrictiemaatregelen geweest.

Wat betreft de opmerking van het lid der Tweede Kamer, de heer Oud, over de oorsprong van het schatkistpapier, moge de eerste ondergetekende er op wijzen, dat — toen het hem duidelijk was wat de heer Oud met het woord „oorsprong” bedoeld had — hij op deze opmerking geen commentaar heeft gegeven, omdat die opmerking uiteraard volkomen juist is. Het is echter niet duidelijk wat de leden hier aan het woord met het citeren van deze stelling van de heer Oud willen aantonen. Zou men willen bewijzen dat de eerste ondergetekende het schatkistpapier voor andere doeleinden dan het overbruggen van tijdelijke kastekorten heeft gebruikt, dan zou men moeten aantonen, dat sinds 1945 het uitstaande bedrag aan schatkistpapier is toegenomen. Voor het bedrag aan schatkistpapier aan het einde der bezetting kan de Minister van Financiën immers niet aansprakelijk worden gesteld.

De leden hier aan het woord zeggen nu weliswaar, dat het schatkistpapier van ult. 1945 tot ult. 1949 slechts weinig is gedaald, doch zij maken hiertoe een ietwat wonderlijke vergelijking: voor ult. 1945 nemen zij het bedrag aan gewoon uitstaand schatkistpapier ad f 8764 mln. terwijl zij voor ult. 1949 het gewone schatkistpapier (6749 mln.) en het bij de Nederlandsche Bank in verband met de overname der Rijksmarkenvordering ondergebrachte speciale schatkistpapier (oorspronkelijk f 2100 mln, per ult. 1949 f 1750 mln.) tezamen tellen. Het is duidelijk, dat het laatstbedoelde schatkistpapier, dat zonder enig verband met 's Rijks financiën bij de Nederlandsche Bank werd ondergebracht, niet in de vergelijking mag worden betrokken. Neemt men voor de beide genoemde data alleen het normale schatkistpapier, dan blijkt dit tot ult. 1949 te zijn gedaald met 8764 — 6749 = f 2015 mln.

De stelling, dat 50 pct. van de openbare schuld uit schatkistpapier bestaat, laten de ondergetekenden gaarne voor rekening van deze leden. Uit de staat op blz. 23 van de bijlagen der laatste Miljoenennota (waar alle officiële gegevens terzake te vinden zijn), blijkt, dat de totale binnenlandse schuld per 30 Juni 1951 f 21,7 miljard beliep en het schatkistpapier (het normale en het bij de Nederlandsche Bank in verband met de overname der Rijksmarkenvordering ondergebrachte) f 6,4 miljard bedroeg. Een percentage van 50 pct. is daaruit niet af te leiden.

Ten aanzien van de bewering inzake de bepaling van artikel 10, lid 5, sub a van het ontwerp moge worden verwezen naar de uiteenzetting terzake in het Verslag van het mondeling overleg, bl. 15, eerste helft.

Wat betreft de cijfers inzake de vlottende schuld uit de Memorie van Antwoord terzake van Hoofdstuk I der Rijksbegroting 1952 moge worden opgemerkt, dat op blz. 41 van genoemd stuk duidelijk is aangegeven, dat de desbetreffende cijfers betrekking hebben op de voornaamste bestanddelen der vlottende schuld, te weten schatkistpapier in omloop, daggeldleningen, voorinschrijfrekeningen en schuld in rekening-courant aan diverse instellingen en Staatsbedrijven. Als zodanig zijn deze cijfers juist. Het voornaamste andere bestanddeel, nl. het speciale schatkistpapier bij de Nederlandsche Bank is buiten de opstelling gelaten, aangezien dit niet voortvloeide uit het financiële beleid der Regering.

In de bijlage bij deze Memorie is de vlottende schuld — gespecificeerd naar de onderdelen en in zo ruim mogelijke zin — op nieuw opgenomen.

Het schatkistpapier en de belegging van de liquide middelen.

De quantitative credietcontrôle, die per 1 Januari 1951 is ingevoerd, bepaalt o.a. dat voor de handelsbanken het bedrag der dekkingsmiddelen minstens 40 % van de creditgelden moet bedragen. Onder de dekkingsmiddelen worden bepaalde posten van de maastand der handelsbanken verstaan verminderd met het bedrag waartoe op de Nederlandsche Bank een beroep is gedaan uit hoofde van de credietrestrictieregeling.

De zojuist bedoelde posten zijn:

1. Kas, de Nederlandsche Bank, kassiers- en giro-instellingen;
2. Uitgezette daggeldleningen na compensatie met de post Opgenomen daggeldleningen;
3. Nederlands schatkistpapier;
4. Ander Overheidspapier;
5. Bankiers in binnen- en buitenland.

Uit deze opsomming blijkt, dat ook nog andere dan de door deze leden genoemde posten als liquiditeiten voor deze regeling zijn aangewezen. De 40 % grens is gesteld teneinde te bereiken dat de liquiditeitsgrens der handelsbanken niet daalt onder een limiet, die uit bedrijfseconomisch oogpunt wenselijk wordt geacht.

De hier aan het woord zijnde leden merken in dit verband op, dat het streven van de banken is gericht op het verstrekken van crediet, dat in het algemeen dient ter overbrugging van de periodes waarin de credietnemer zelf aan een derde crediet heeft moeten verstrekken. Dit lijkt de ondergetekenden geen juist criterium, aangezien bankcrediet veelal ook wordt verleend voor de aankoop van goederen. Het tot de liquiditeiten gerekende schatkistpapier kan men moeilijk met onder de debiteuren ressorterende bedrijfscredieten vergelijken. De banken zelf zien terecht eerder een tegenstelling tussen deze twee vormen van uitzettingen.

In hoeverre de doeleinden, waarvoor de Staat het crediet opneemt, als rendabel mogen worden aangemerkt, hangt af van de interpretatie van het begrip rentabiliteit in verband met de taak van de Staat. Over de vraag in hoeverre de doeleinden, waarvoor door anderen crediet opgenomen wordt, als rendabel kunnen worden aangemerkt, zal men overigens ook in vele gevallen van mening kunnen verschillen.

Gezien bovenstaande uiteenzetting zal het duidelijk zijn, dat de gereleveerde regeling er niet toe strekt dat 40 % der aan een bank toevertrouwde gelden (in het Voorlopig Verslag staat ten onrechte: liquide middelen) bij één debiteur moet worden uitgezet. Bovendien kan men de Staat als debiteur toch niet op één lijn stellen met het bedrijfsleven. Ook de banken doen dit niet aangezien de Staat b.v. geen additionele zekerheid voor haar crediet behoeft te verstrekken, terwijl dit van de particuliere ondernemingen doorgaans wel wordt verlangd.

De Minister van Financiën,
P. LIEFTINCK.

De Minister van Justitie,
H. MULDERIJE.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeling van dit antwoord aan de Kamer haar Eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld den 8sten Januari 1952.

TJEENK WILLINK
KAPTEIJN
REGOUT
VIXSEBOXSE.

BIJLAGE
VAN DE MEMORIE VAN ANTWOORD

VLOTTENDE BINNENLANDSE SCHULD VAN HET RIJK
(in miljoenen guldens)

Datum	Schuld aan de Ned. Bank	Schatkistpapier in omloop	Daggeldleningen	Stortingen door Rijksfondsen en institutionele beleggers in anticipatie op een uit te geven vaste lening	Schuld in rek. crt. aan diverse instellingen en Staatsbedrijven	muntbiljetten in omloop	Schuld aan gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	Schuld in rek. crt. aan de Ned. Antillen	Totaal voorgaande posten	Schatkistpapier bij de Ned. Bank ingevolge overeenkomst dd. 26 Febr. 1947
31 Dec. 1945	—	8 764	—	1 378	1 080	178	—	—	11 400	—
31 Dec. 1946	—	5 963	—	1 543	2 011	155	15	—	9 687	—
31 Dec. 1947	—	7 111	—	1 621	1 895	149	—	—	10 776	2 000
31 Dec. 1948	—	6 845	—	1 484	1 193	144	19	3	9 688	1 800
31 Dec. 1949	—	6 749	—	737	1 233	137	133	17	9 006	1 750
31 Dec. 1950	—	5 355	—	286	1 105	137	183	4	7 070	1 650
30 Juni 1951	13	4 903	53	135	1 221	137	183	2	6 647	1 500
31 Oct. 1951	—	4 331	73	136	1 263	139	172	—	6 114	1 500

Toezicht op het credietwezen

CONSOLIDATIES
 (bedragen in miljoenen guldens)

	Stortings- datum	Netto-bedrag	Aard der lening
1946			
3% Grootboekschuld 1946 . . .	1-3-1946	f 1 007,3	Publieke emissie ten laste van geblokkeerde tegoeden
	1-7-1946	823,3	idem
3% N.W.S.	1)	23,0	Publieke emissie
		f 1 853,6	
1947			
3-3½% Lening 1947 I	15-3-1947	2 742,5	Publieke emissie (conversie)
3-3½% Lening 1947 II	1-4-1947	119,8	Geplaatst bij de Rijksfondsen (conversie)
3% \$ Lening 1947	1)	64,4	Publieke emissie
		2 926,7	
Aflosbaarstelling wegens conversie		2 865,8	60,9
1948			
2½% N.W.S.		40,0	Naasting Ned. Bank
3% \$ Lening 1947	1)	181,7	Publieke emissie
3% Investeringscertificaten . . .	1)	423,7	Publieke emissie ten laste van tegoeden op optierekening
3% Lening per 1962/64	1-6-1948	1 140,0	{ Geplaatst bij de Rijksfondsen,
3¼% Lening 1948	1-6-1948	360,0	{ Inst. beleggers en publieke emissie, ten dele conversie *)
3¼% Beleggingscertificaten . . .	1)	14,2	Publieke emissie ten laste van tegoeden op optierekening
		2 159,6	
Aflosbaarstelling wegens conversie		1 225,5	934,1
1949			
3¼% Lening 1949	1-11-1949	500,0	Geplaatst bij de Rijksfondsen ten laste van de Voorinschrijfrekening
3% \$ Lening 1947	1)	13,3	Publieke emissie
3% Investeringscertificaten . . .	1)	301,5	Publieke emissie ten laste van tegoeden op optierekening
3¼% Beleggingscertificaten . . .	1)	9,3	idem
		824,1	
1950			
3% Investeringscertificaten . . .	1)	148,5	Publieke emissie ten laste van tegoeden op optierekening
3¼% Beleggingscertificaten . . .	1)	11,1	idem
3¼% Lening 1950 I	15-3-1950	200,0	Publieke emissie
3¼% Lening 1950 II	1-6-1950	430,0	Geplaatst bij de Inst. beleggers ten laste van de Voorinschrijfrekening
3¼% Onderh. Lening 1950 . . .	1-5-1950	25,0	Onderhands bij een Bedrijfspensioenfonds
		814,6	
1951			
3% Investeringscertificaten . . .	1)	1,3	Publieke emissie ten laste van tegoeden op optierekening
3¼% Beleggingscertificaten . . .	1)	0,1	idem
3½% Lening 1951	1-5-1951	200,0	Publieke emissie (f 56 mln) en geplaatst bij de Rijksfondsen ten laste van de Voorinschrijfrekening (f 144 mln)
2¾% Belastingcertificaten . . .	1)	169,9	Publieke emissie
4% Lening 1951	16-7-1951	305,5	Onderhands geplaatst bij Levensverzekeringmaatschappijen, personeel- en pensioenfondsen ter consolidatie van 3½% schatkistbiljetten
4% Lening per 1976	16-7-1951	16,9	Onderhands geplaatst bij een Levensverzekeringmaatschappij ter consolidatie van 3½% schatkistbiljetten
		693,7	
		5 181,0	

1) Op deze leningen kon gedurende een bepaalde periode worden ingeschreven.

2) Ter toelichting van de conversie van de 3—3½% Nederlandse Staatslening 1938 diene het volgende:

Van de 3—3½% Nederlandse Staatslening 1938 stond op 1 Juni
 1948 nog uit f 1 225 467 700
 Aflossing werd gevraagd voor 109 216 200

Geconverteerd werd f 1 116 251 500
 Vrij ingeschreven werd voor 383 748 500

Totaal bedrag der beide leningen f 1 500 000 000
 waarvan 3% Lening per 1962—64 f 1 140 000 000
 en 3¼% Lening 1948 360 000 000

Onder de vrije inschrijvingen ad f 383 48 500 zijn ook begrepen inschrijvingen ten laste van de 2½% Liquiditeitsrekening tot een bedrag van f 106 436 200 en ten laste van door institutionele beleggers gehouden 3% rekeningen bij 's Rijks schatkist ter deelneming in toekomstige Staatsschuld tot een bedrag van f 192 542 500.